

Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 2 Juni 2022 30. årgang

ISSN 1901-5720

Ambassadør Alda Vanaga efter møde i anledning af Ireland Embassys St Patricks Day.

Foto: Hasse Ferrolld

Indhold

Lettisk blå	3
Ukraine	9
Til koncert med det lettiske kor "In corde meo"	12
Generalforsamling	14
Årsberetning	15
Afsked med Ambassadør Alda Vanaga	18
Møde i Filips Kirken 7. marts.	19
Rundäle	22
4. Maj	33
Overrækkelse af diplom	35
Lettisk midsommerkrans	38
Nyheder fra LIAA	40
Lettisk besøg i Lejre kommune.	47
Den nemme Skt. Hans ost	48
Rudolfs Blaumanis.	50
Bestyrelsen	56
Foreningen....	57
KALENDER for 2022	59

Lettisk blå ko i Ivande.

Næste deadline er 1. september

Lettisk blå

Af Per Nielsen

Jeg har et par gange været guide på busrejser til Letland. Forleden overhørte jeg tilfældigvis, hvordan Else, som i 2015 var med på en af mine rejser, beskrev en tur fra Kandava til Kuldīga for en, der ville høre om hendes oplevelser i Letland: ”Så sagde han, at i Letland er der blå køer. Et øjeblik efter kørte vi forbi en mark, der stod en flok køer – og de var blå!”

Ja, det er sandt, i Letland har de blå køer. Kvægracen hedder lettisk blå (på lettisk: *Latvijas zilā*) Kvægracen har et pigment i huden, som giver dyret en blå-grå pels, der kan variere mellem mørke og lyse farvetoner. Kalvene er beigefarvede, når de fødes, men med tiden får de en mørkere pels. Det blålige pigment betyder også, at dyrets kød har en meget mørkere farve end oksekød generelt har. Lettisk blå kan blive cirka 130 cm høj og veje op til 480 kg. Lettisk blå er en nøjsom og hårdfør race, som sagtens kan leve på sandede strandenge og endda klare sig ude om vinteren. Der er desuden det specielle ved lettisk blå, at racen er resistent overfor de fleste kvægsygdomme, eksempelvis får de kun sjældent yverbetændelse. Lettisk blå har en gennemsnitlig mælkeydelse på 4500 kg. pr. år (andre kvægracer har en gennemsnitlig mælkeydelse på omkring 8000 kg. pr. år). Til gengæld er mælken med et fedtindhold på 4,3% og et proteinindhold på 3,3% både sund

*Forskellige lettiske kvægracer sammen
Foto: Laima Gūtmane 2009. Kilde: Wikipedia.*

og nærende. Ud af 10 liter mælk fra lettisk blå kan man lave 3 kilo hytteost.

Der er en hypotese om, at kvægracen kom til Letland sammen med de indoeuropæiske indvandrere for omkring 4.000 år siden. Undervejs over tid er racen sandsynligvis blevet krydset med lokale kvægracer og har tilpasset sig det baltiske klima. Lettisk blå har visse ligheder med de ungarske steppekøer, der er en af Europas ældste kvægracer.

En anden hypotese går ud på, at kurlændingene for omkring 2.000 år siden enten byttede sig til eller stjal kvægracen i Skandinavien. Det var ikke kun vikingerne, der hærgede og plyndrede; de vilde mænd fra Kurland drog også ud på togter, men hærgede mest langs de skandinaviske kyster. En lignende blågrå kvægrace findes den dag i dag i Norge.

Lettisk blå kaldes også for månekoen eller den liviske ko. Sidstnævnte fordi man førhen hovedsagelig kun traf denne type kvæg på strandene langs kysten i det nordøstlige Kurzeme. Liverne¹ er det oprindelige folk på de kanter. Et livisk sagn fortæller, at en nat ved fuldmåne steg havets datter op på land for at søge nye græsgange til sit søkvæg. De lokale fiskere stjal syv af hendes køer – og fra disse syv dyr nedstammer de lettiske blå køer, og den blå farve har de fået fra havet.

Den tidligste dokumentation for avl af blå kvæg i Letland finder man i arkiverne under 1800-tallets ”Forskrifter om optagelse af avlskvæg til stamtavler” i det russiske imperium. Fra 1922, under Letlands første selvstændighedsperiode arbejdede agronomen Paulis Lejiņš (1883–1959) med at forædle lettiske kvægracer, herunder lettisk blå, på Letlands Universitets forsøgsgård i Rāmava. Den første lettisk blå avlstyr blev stambogsført i 1925.

Fra 1927 blev der i avlsarbejdet kun lagt vægt på tre racer: lettisk rødbrun, lettisk brun og lettisk sort-hvid, mens lettisk

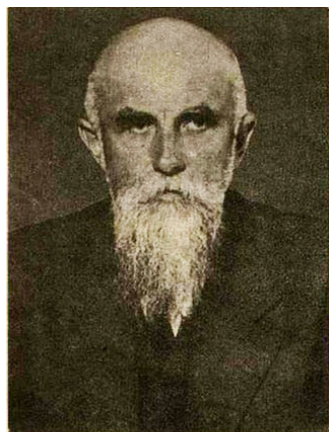
1 Livere er et oprindeligt baltisk folk, der taler livisk, en gren af det finsk-ugriske sprog. Livernes historiske hjemsted er kystområderne langs Riga-bugten, hvor et mindre antal endnu lever. Selv kalder liverne sig for rāndalist (strandfolket), og deres sprog rāndakēl (strandsprog).

blå mest blev brugt til krydsninger. Lettisk blå måtte vige pladsen for mere kødfulde og mælkeproducerende racer. Ved en kongres for baltiske agronomer i 1939 hævdede Lejins ligefrem, at der kun var tre malkekvægsracer, der egner sig til lettiske forhold: sort-hvide, rødbrune og brune køer. Det blev ikke bedre for lettisk blå i sovjettiden. Den sovjetiske landbrugspolitik havde om noget endnu mere fokus på kødproduktion og mælkeydelse. Det faktum var tæt på helt at udrydde lettisk blå.

I 1972 skrev dramatikeren Gunārs Priede (1928-2000) skuespillet "Zilā" ("Den blå"). Det var en tid, hvor man ikke på nogen måde kunne se en ende på sovjetstyret, og stykket rummer da også al den længsel og smerte, som den blå farve

Agronom Paulis Lejiņš (1883–1959), der fra 1946 til 1951 var den første præsident for det lettiske SSR Videnskabsakademi.

Kilde: Wikipedia.

Izglītības ministrs
prof. Dr. P. Lejiņš.

kan rumme. Stykkets hovedperson, Juris, fortæller om en blå ko, han så lige før tragedien, den bilulykke, som han var årsag til, indtraf. Blå køer var som nævnt på det tidspunkt en truet race, der, ligesom Letland selv og letternes selvforståelse, var tæt på at forsvinde ud i glemslens mørke. Stykket berørte et ømtåleligt emne, et ungt menneskes liv, der var levet forgæves, spildt, fortabt, fordi den sovjetlettske ungdom ikke fik lov at søge sine rødder. Der er referencer til de lettiske folkesange og hele den lettiske kulturarv, som var på vej til at blive uforståelig for letterne selv. Priede aktualiserede folkløren som et væsentligt element for letternes fælles erindring.

I 1976 iscenesatte instruktøren Māra Ķimele Priedes drama "Zilā" 2

2 *Gunārs Priedes "Zilā" er siden blevet genopført flere gange på det lettiske nationalteater, senest i 2017. I en omtale af dramaet hedder det, at stykket minder os om, at vi skal at lytte til hinanden, det handler om at tale og lytte, om at få viden og forståelse, før man fordømmer, bebrejder eller tilgiver.*

på teatret i Valmiera. Det blev hvad man på nydansk vil kalde et "wake up call". Ikke kun med hensyn til kulturarven og den lettiske selvforståelse, men der var også gode folk, som gik i gang med at finde, hvad der var tilbage af lettisk blå i Letland.

Efter Letland genvandt sin selvstændighed i 1991 blev der med økonomisk støtte fra FAO, FN's Organisation for Ernæring og Landbrug, truffet en række foranstaltninger for at beskytte og bevare de blå køer. Det var tæt på sidste udkald. Lettisk blå var blevet en uhyre sjælden race, på randen af udryddelse. Omkring 1990 var antallet af dyr nået et kritisk punkt, der var kun omkring 120 dyr. Som følge heraf opstod der problemer med indavl og høj dødelighed. I 2000 blev der faktisk kun registreret 18 dyr. I 2002 blev lettisk blå en del af det lettisk landbrugsministeriums avlsprogram og man gav økonomisk støtte til de bønder, der havde lettisk blå i deres stalde. Foreningen "Šķirnes saglabāšanas apvienība „Zilā govš" (BŠSA)" – en fredningsforeningen for de blå køer – blev stiftet den 23. august 2002. Foreningens formål er at bevare den sjældne race og øge bestanden. Foreningen ledes af en bestyrelse, hvis hovedopgaver er at udvikle og gennemføre et avlsprogram i samarbejde med lettisk blå avlere. Foreningen forsker i opdræt, holder styr på avlsmaterialet samt organiserer seminarer for avlere. I 2006 fik fredningsforeningen adresse på slottet i Jelgava, som også huser det lettiske landbrugsuniversitet.

I 2014 var bestanden af lettisk blå nået op på 1.288 dyr, de fleste kunne man se på markerne omkring Talsi, Aizpute og Kuldīga.

Den samlede bestand af lettisk blå har desværre været faldende siden. I starten af 2019 var det samlede antal nede på 855 dyr, heraf 415 malkekøer, 348 kvier og 92 tyre.

Selv om den lettiske stat giver et tilskud på omkring 200 euro pr. blå ko for at kompensere for den ringere mælkeydelse, er mange landmænd alligevel tilbageholdende, fordi det ikke rigtig kan betale sig. Hvis de alligevel har lettisk blå gående på markerne, er det mere for symbolværdiens skyld. Det sker typisk, hvor der også er knyttet et gæstgiveri til gården, og let-

tisk blå er en slags turistattraktion på stedet. I dag kan man møde lettisk blå mange steder i Letland.

Ud af de resterende blå køer i Letland er der dog kun 600-700 stk., som er racerene. Riga Zoo's afdeling "Cīruļi" i Kalvene (nær Liepāja) er med sine omkring 30 dyr i dag genbank for lettisk blå. Der kan man tage hen, hvis man vil være sikker på at se lettisk blå.

Der er i alt otte lettiske husdyrracer, som man forsøger at bevare i Letland: Latgales travhest, lettisk ridehest, lettisk ardennerhest, lettisk mørkhovedet får, lettisk hvid gris, lettisk ged samt kvægracerne lettisk brun og lettisk blå. Fælles for disse husdyrracer er, at de har vanskeligt ved konkurrere med de kommercielle racer på produktivitet. Derfor bliver der stadig færre af disse dyr, og det er for det meste entusiaster, der gør en særlig indsats for at bevare dem.

Lettisk blå har dog på det seneste fået en særlig forskningsmæssig bevågenhed fra DNA-forskere, fordi racen er så sygdomsresistent, som den er.

Zilā Gova - restaurant "Den blå ko" ved Līvu laukums i Riga.

Foto: Per Nielsen.

Antallet af lettisk blå er i dag desværre for begrænset til at man kan iværksætte en større produktion af kød- eller mælkeprodukter, selv om mælken er af høj kvalitet og kødet er eftertragtet af bøf-elskere. Men på Zilā Govs, et steakhouse med adresse Meistaru iela 21 i Riga, er det faktisk muligt at smage de blå bøffer.

Kilder:

Dace Smiltiņa, Andris Bāliņš, Ziedonis Grīslis: "A Review of Latvian Blue (LZ) Cows from the List of Animal Genetic Resources in Latvia." I: Acta Biologica Universitatis Daugavpiliensis 15 (1) 2015, s. 165-177.

Latvijas zilā: https://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_zil%C4%81

Rīta Kadiķe: Latvijas zilā govju joprojām ganās (16-06-2021): <https://www.saimnieks.lv/raksts/latvijas-zila-govs-joprojam-ganas>

Steakhouse Zilā Govs: <https://www.liveriga.com/en/5166-zila-govs/>

Latvijas Zilā gov: <https://www ldc.gov.lv/lv/media/658/download>

Māris Līdaks: Latvijas Zilā govju šķirne šodien un rīt (21-09-2020). <https://www.saimnieks.lv/raksts/latvijas-zila-govju-skirne-sodien-un-rit>

«Cīruļos» šopavasār atskrējuši divi zilo govju telēni – Kima un Kriptons (12-04-2021) <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vide-un-dzivnieki/cirulos-sopavasara-atskrejusi-divi-zilo-govju-teleni--kima-un-kriptons.a400278/>

Jānis Stradiņš: Paulis Lejiņš – pirmais Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents, kāds viņš bija? I: Zinātnes Vēstnesis, 8. Juli 2013 (4-07-2013).

http://archive.lza.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=1777&Itemid=47

Artiklens forfatter udfører undersøgende journalistik og har netop fået serveret en steak med kød fra en af Letlands blå køer.

Foto: Per Nielsen.

Ukraine

Det store land mellem krig og fred

Af Holger Pyndt, næstformand

Under denne overskrift præsenterede forsker Peter Viggo Jakobsen den 2. marts 2022 baggrunden for Ruslands krig mod Ukraine på et seminar arrangeret af Dansk-Estisk Selskab. Medlemmerne af Foreningen Danmark-Letland var ligeledes inviteret til mødet, som blev et tilløbsstykke med næsten 100 deltagere, heraf flere fra vores forening.

Peter Viggo Jakobsen indledte med at sige, at han personligt ikke havde troet, at krigen ville komme – specielt ikke på den måde, som Ruslands overgreb på Ukraine er forløbet hidtil med stormløb mod hele den østlige del af Ukraine og bombing rundt i næsten hele landet. Han erindrede om, at Putin så sent som 24. februar udtalte, at der ikke kunne blive tale om at besætte hele Ukraine, Ruslands ”broderfolk”.

Det er jo så heller ikke den historie, som fortælles af den ensrettede presse i Rusland, som har fået besked om ikke at tale om ”krig”, men kun referere til den ”specielle, målrettede aktion mod de to østlige oblasts”.

Peter Viggo Jakobsen gennemgik vigtige punkter i det historiske forløb siden Sovjetunionens opløsning som led i at forklare baggrunden for den russiske tænkemåde:

1999 begynder NATO at indlede optagelse af nye medlemmer, specielt de østeuropæiske og baltiske lande, hvilket efterfølges af EU som optager de østeuropæiske lande som medlemmer i 2004

2008 stiller NATO Ukraine og Georgien medlemskab i udsigt, hvilket fører til russisk intervention i Georgien

2014 Regimeskift i Ukraine, hvor den nye regering erklærer at ville arbejde mod NATO medlemskab og ønske om tilslutning til EU, hvilket senere fører til russisk erobring af Krim og intervention af de to østlige oblasts

Rusland og NATO er uenige om fortolkningen af de principper, der blev aftalt i OSCE ved opløsningen af Sovjetunionen, bl.a.:

1. Sikkerheden er fælles og udelelig
2. Alle stater har lige ret til sikkerhed
3. Hvert land må frit vælge alliancepartnere
4. Stater må ikke true hinanden

Rusland mener, NATO overtræder de to første principper, mens NATO mener Rusland har forbrudt sig mod de to sidste. Peter Viggo Jakobsen påpegede at krig kan forhindres gennem trusler, sikkerhedsgarantier og opbygning af tillid. I forløbet op til udbruddet af krigen var det vestlige svar til Putins raslen med sablen dårligt såvel militært som økonomisk, hvorfor det var let for Rusland at tro, at vesten ikke ville slå igen. Putin har muligvis vurderet at situationen var opportun med en ny og uprøvet kansler i Tyskland, en fransk præsident i valgkamp og en aldrende præsident i USA. Ligeledes er faktum, at NATO opruster (2% kravet) og at Ruslands økonomiske situation udhules på sigt gennem den grønne omstilling. På denne baggrund kan Putin have ønsket at handle, inden det var for sent.

Efter Peter Viggo Jakobsens mening skubbede USA og NATO for hårdt på. Vi skulle have brugt mere tid, da Ruslands økonomi skrumper og tiden er med os. I en artikel i Politiken er kommentator ved New York Times Thomas Friedman inde på

samme tanke under overskriften: "Det her er Putins krig. Men USA og Nato er ikke blot uskyldige tilskuerre". Nato's ekspansion blev en "lavthængende frugt", som Putin kunne bruge i sin rolle som "fædrelandets forsvarer" og nationalistisk hævner, bl.a. for at skjule systemets kleptokratiske karakter.

Peter Viggo Jakobsen

Peter Viggo Jakobsen kunne lige som mange andre internationale forskere ikke forstå, hvad Rusland vil opnå med den brede militære indsats. Hvis ønsket er at erobre hele Ukraine, vil det kræve enorme militære kræfter at håndhæve besættelsen af hele Ukraine. Han lavede en parallel til Irak, hvor en amerikansk besættelse af landet ville have krævet ca. 250.000 soldater. Ukraine har nogenlunde samme befolkningsstørrelse og med den modstand og det had, som de russiske tropper opbygger hos de menige ukrainere, skal nok ca. 300.000 russiske soldater stå til rådighed. Et tilsvarende antal skal afløse disse og andre trænes, således at Rusland nok skal lægge beslag på næsten en million soldater. Hvordan skal det finansieres?

Det var svært at se, hvordan Putin skal komme ud af den nuværende situation med skindet på næsen.

Et resultat af de vestlige sanktioner kan let blive, at vesten skubber Kina og Rusland tættere sammen. En kold krig er på trapperne!!

Peter Viggo Jakobsen havde en klar konklusion i relation til Baltikum: Der bliver IKKE noget "Next Stop Baltikum" – Putin har rigeligt om ørerne i Ukraine. Måtte det gå så vel.

Sankt Hans i København er desværre aflyst.

Vi er meget ked af at meddele, at der ikke bliver noget midsommer arrangement på Sjælland i år!

Da vi fik afslag på det planlagte mødested, søgte vi aktivt efter en anden mulighed, men uden held, så efter at have vurderet for og imod, kom vi frem til, at det i år ikke er muligt at arrangere et midsommer arrangement.

Men selvom vi ikke har mulighed for at fejre festen sammen på Sjælland i år, opfordrer vi jer til at besøge letterne i det sydlige Sverige, hvor festen finder sted den 18.-19. juni, tilmelding her <https://fb.me/e/1P2SNbgdG> eller til letter i Jylland, hvor Lettisk-Dansk forening inviterer midsommer-børn til en hyggelig sang og dans aften den 24. juni. Der er et begrænset antal pladser, så skynd dig at melde dig ind: <https://www.facebook.com/events/1640501336335931/?ref=newsfeed>

*Med venlig hilsen
Anda Dyrland-Parbst*

Til koncert med det lettiske kor "In corde meo"

Af Holger Pyndt, næstformand i Foreningen Danmark-Letland

Den 1. maj 2022 blev de mange deltagere – over 100 - i den smukke Luther Kirke på Østerbro i København præsenteret for en række sange fra primært Letland, men også Ukraine, Italien og USA var repræsenteret. Koret blev meget professionelt ledet af Anda Dyrhund-Parbst.

Koret holder et meget højt niveau, og for min kone Ulla, var det som tidligere kirkesanger, en fornøjelse at høre det høje niveau.

Koncerten blev krydret med fremragende basspil af Einars Everss, som pt. spiller i DR Symfoniorkester, klaverspil af Adrija Everse, som underviser i klaverspil i Hillerød, lige som der også var violinspil. Det gav en god variation i programmet. Tilskuerne havde også fornøjelsen af at lytte til numre fra et

lettisk ”spirekor” bestående af børn fra den lettiske skole i København.

Efter koncerten bød den lettiske ambassade på pindemadder og drinks, og der var dejlig stemning.

Fotos Hasse Ferrold

Tidligere minister Bertel Haarder var også mødt op til koncerten, og takkede korleder Anda Dyrlund-Parbst, for det smukke arrangement.

Kære medlem

Nu er de sidste coronarestriktioner også fjernet i Letland.

Det betyder derfor at det igen er let at besøge landet både med fly og bil/båd.

Så måske skulle du se nogle af de slotte og udstillinger som er beskrevet i dette blad.

Under alle omstændigheder: Ha en god sommer.

Redaktør Lis Nielsen (LN)

Generalforsamling

i Kilden i Brøndbyøster den 7. april kl. 19.00.

Generalforsamlingen blev igen i år holdt i Kilden. Desværre var vi ikke så mange medlemmer til generalforsamlingen. Men vi gennemgik dagsordenen og beretningen som kommer efterfølgende her i bladet. Der var ikke de store ændringer ved valget, det var de samme personer, som blev genvalgt til bestyrelsesposterne, som I kan se bag i bladet. Derefter var der som altid smørrebrød og lettisk øl og vi afsluttede med lidt underholdning .

Lettiske Alma Bernharda-Werge, som talte et smukt formfuldendt dansk, fortalte, at hun underviste på en sprogskole i dansk. Hun havde valgt at fortælle, om de kulturelle forskelle i Letland og Danmark. For eksempel at vi altid spurgte om, hvad man arbejdede med og hvor mange børn man havde og hvem man var gift med, noget som letterne synes er meget personligt, og de mener ikke, at det er noget man skal spørge om, når det er første gang man møder hinanden.

Alma Bernharda-Werge fortæller om kulturelle forskelle.

Årsberetning

Som alle ved, gjorde Corona-krisen det nødvendigt at udsætte generalforsamlingen 2021 til afholdelse i september 2021, efter hvordan situationen udviklede sig. Men nu er generalforsamling 2022 endelig på sædvanlig plads, efter at Corona-krisen er løjet lidt af, men følger derfor så kort tid efter den forrige.

Årsberetning 2021-2022.

Og hvordan ser det så ud med foreningen og dens aktiviteter nu?

En stor tak til bestyrelsen og aktive medlemmer for den store indsats, der holder foreningen i gang og sikrer dens overlevelse også i Coronatider. Tak til redaktøren og de mange bidragydere for det gode og indbydende blad, som er vores vigtigste middel til at holde kontakten med medlemmerne og at oplyse om mange sider af livet i Letland. Også tak til webmaster, som ajourfører vores hjemmeside, så vi er lette at finde og kontakte, når nogen googler efter oplysninger om Letland

De aktuelle medlemstal pr 31/12 2021er:

Enkeltpersoner	22
Husstande	8
Pensionister	33
Organisationer	4

Det er en lille ændring i fordelingen af antal medlemmer, pensionistantallet vokser, mens de andre tal går lidt nedad! Vi prøver jo alle at finde nye medlemmer, at gøre opmærksom på foreningens eksistens og at tiltrække andre grupper. Vi håber, at de nuværende medlemmer også vil prøve at finde flere nye medlemmer. Prøv at gøre andre opmærksom på vores blad, der indeholder mange oplysninger om Letlands historie, kultur og dagligdag. Letland er lige nu aktuel for mange, der følger med i udstationering af danske soldater, og som gerne vil vide, hvad det er for et land, de bliver sendt til!

De aktiviteter vi laver eller går ind i, skal helst være selvfinansierende, idet vores kontingent hovedsageligt går til udgivelse af vores blad. Vi er derfor glade for at kunne lave arrangementer fælles med andre foreninger. Blandt andet med Foreningen Norden. Det betyder, at vi bliver inviteret til arrangementer, arrangeret af andre, men inden for vore medlemmers interessefelter, og hvor vi som deltagere kan bidrage til, at den lettiske side/vinkel af emnet også bliver tilgodeset. Vi ser frem til, at dette også genopstår efter Corona-tiden.

Vi er også medarrangører til en del events, sammen med Letlands ambassade og Lettisk-Dansk Forening her i Danmark, og har nu også fået mere kontakt til Dansk-Estisk Selskab.

Listen over, hvad vi har deltaget i og hvad vi har kunnet indbyde til, er meget kort, pga Corona-restriktionerne. Noget af det har været omtalt i Bladet, men en del invitationer har vi på grund af kort frist kun kunnet udsende på mail til medlemmerne. Derfor er det meget vigtigt, at vores mail-liste bliver holdt opdateret af de tilmeldte medlemmer.

I løbet af året 2021-2122 har vi bl.a. afholdt eller deltaget i følgende arrangementer.

I oktober var **Præsident Egils Levits** i Danmark og næstformand Holger Pynth sammen med Anda og Dita repræsenterede Foreningen ved en reception med præsidenten på ambassaden

2.november var der møde på Ambassaden, ambassadøren orienterede om Letland.

20.november blev Nationaldagen fejret i Kilden, det var en stor fest med optræden af en kunstner fra Letland, som bød alle op til at danse sammen på scenen og ved scenen. Det var en flot koncert, og ved den fest sang også de små – børnene fra den lettiske skole og Københavns lettiske kor.

7. marts var der møde med **ambassadør Flemming Stender, Riga**, i Filips kirkens menighedslokaler. Der var en meget fin opsummering af politik og historie: hvor står vi nu?

Fra Dansk-Estisk Selskab har der også været invitationer til møder, som kunne informere mere præcist om den militære situation ang. Ukraine

Og det samme emne inviterede **Østersø NGO netværket** til 30.marts.

Samarbejdspartnere:

Letlands Ambassade og ambassadør

DK-ambassade i Riga

Det Danske Kulturinstitut

Københavns Kommune (international musikfestival)

Rite Højskole

Lettisk-Dansk Forening Jylland og Den lettiske forening i København

KUKS

Østersø NGO Netværk

Foreningen NORDEN

Dansk-Estisk Selskab

Galleri Gl.Lejre

Svensk-Lettisk Forening

Norge-Latvia foreningen

Civic Alliance Latvia (de sender hver 14.dag på mail et nyhedsblad med opdatering om, hvad foreningslivet i Letland organiserer, og hvilke problematikker de arbejder med)

Vi kan se, at der jævnligt er besøg på vores **hjemmeside**, og det afføder også meget forskellige henvendelser med spørgsmål, hvoraf nogle kan besvares, og de øvrige bliver sendt videre.

Bladet giver brede orienteringer, og vi opfordrer alle til at komme med indlæg eller ideer.

Mailinglisten gør vi meget tit brug af, så hvis man endnu ikke er med på den, men har en mailadresse, så er det en god ide at sende besked til os.

Endnu engang tak til alle for godt samarbejde, med håb om, at det også fortsætter.

Kirsten Gjaldbæk, april 2022

Afsked med Ambassadør Alda Vanaga

Foreningen Danmark-Letland vil gerne sige tak til Ambassadør Alda Vanaga for et godt samarbejde. Vore medlemmer har været glade for de årlige engagementer på ambassaden, ambassadens hjælp ved sammenkomster den 18. november og mindehøjtidelighederne på Vestre Kirkegård. Desuden har vores formand Kirsten Gjaldbæk haft mange gode mailudvekslinger med Alda Vanaga.

Nu skal Alda Vanaga starte på en ny ambassade i et nyt land og vi ønsker alt det bedste for hende på den nye post. Foreningen har endnu ikke fået noget at vide om, hvor det bliver. Men vi ved at der starter en ny ambassadør på posten i Danmark efter sommerferien.

Alda har fortalt os, at hun er blevet vældig glad for at cykle i København og at det er en af de ting, hun har taget til sig efter 4 år i Danmark. Derfor har hun fortjent at stå med sin cykel, på forsiden af vores blad.

Forside billedet er taget af Hasse Ferrolld da ambassadør Alda Vanaga er på vej væk fra et møde.

LN

Møde i Filips Kirken 7. marts.

Møde med ambassadør Flemming Stender mandag den 7. marts 2022 i Filips Kirken

Af Holger Pyndt, næstformand i Foreningen Danmark-Letland

Flemming Stender har arbejdet som ambassadør i Letland i 2,5 år og har været tilknyttet udenrigsministeriet i 27 år, herunder bl.a. i en direktørstilling for Baltic Development Forum.

Mødet havde tiltrukket ca. 30 deltagere, som hørte ambassadøren fortælle om krigen i Ukraine, energisituationen i Letland, irregulære immigrationsforsøg, corona samt økonomi og valg.

*Ambassadør
Flemming Stender*

I forbindelse med krigen i Ukraine udtalte den lettiske udenrigsminister, at Letland havde fået "the best deal" med medlemskab af både EU og NATO. I forlængelse af krigen har Letland lukket for russiske radio og TV-stationer, standset alle besøg fra Rusland og igangsat en boykot af russiske varer. Letland har forberedt sig på at kunne tage op imod 10.000 flygtninge fra Ukraine, hvilket de herboende ca. 60.000 ukrainere i Letland vil være behjælpelige med.

Letland har besluttet at øge militærbevillingerne fra 2.2% til 2,5% af BNP i 2025. Letland ønskede i forbindelse hermed at styrke NATOs østfront, hvilket Danmark reagerede hurtigt på ved at sende et ekstra jagerfly til Letland og placere en fregat i Østersøen. Det er den lettiske regering meget taknemmelig for, lige som Danmark høster ros for at bistå med at opbygge et multifunktionelt NATO divisionskontor med kontor i både Letland

og Danmark.

Letland er ikke så afhængig af energi fra Rusland som mange andre EU-lande, idet 60% af landets el produceres af 3 kraftværker på Daugava floden. Landet køber pt. gas fra andre lande for at opfylde det centrale gas lager i Klaipeda. Ligeledes er der stort potentiale til at udvikle vindenergi både til lands og vands. Et fælles projekt mellem Estland og Letland vil opbygge en stor vindpark i Riga bugten. Den danske ambassade bruger pt. mange kræfter inden for energi- og miljøområdet. Letland blev i 2021 udsat for forsøg på irregulær immigration fra Belarus, lige som bl.a. Polen. Letland blev kun ramt mildt, men har draget konsekvensen og er i færd med at opbygge et hegn på den ubeskyttede grænse.

Letland kom forholdsvis let igennem første bølge af corona, men blev tilsvarende hårdt ramt af de senere bølger, hvilket bl.a. førte til krav om tvungen vaccinering for at kunne gå på arbejde. Den sidste nødretstilstand blev ophævet med virkning fra 1. marts 2022. Økonomisk er Letland kommet godt igennem corona epidemien.

Letland skal til parlamentsvalg senest den 1. oktober 2022 efter at den nuværende regering har siddet hele regeringsperioden ud – første gang i Letlands frie historie! Regeringen er kommet i land med en række store reformer:

Kommunalreformen i 2021 har reduceret antallet af kommuner fra 119 til 45

En uddannelsesreform har ført til oprettelse af større og bedre uddannelsesinstitutioner

En reform af sundhedsområdet har ført til større og bedre hospitaler

Letland oplevede en lav valgdeltagelse ved det sidste parlamentsvalg – ca. 55%, mens deltagelsen i det seneste kommunalvalg var nede på hele 34%.

Letland har en god og stærk offentlig økonomi med lav offentlig gæld, hvilket har givet gode og attraktive lånemuligheder og -vilkår. EU's genopretningsplan vil blive anvendt inden for sundhed, det sociale område, bedre velfærdsydelser samt regional udvikling (spc. østpå). Måske kan dette øge repatrieringen af de mange letter, som søgte til UK og andre EU-lande

for at få bedre jobs.

I spørgerunden mente ambassadøren ikke, at det russiske mindretal udgør en stor fare. De unge af russisk afstamning vil de vesteuropæiske ideer og ønsker et godt liv med gode jobmuligheder.

I forbindelse med et andet spørgsmål om evt. cyber angreb på Letland fra russisk side oplyste ambassadør Stender, at NATO har oprettet et Center of Excellence i Letland for at bekæmpe cyber angreb, så indtil videre har Letland holdt stand.

Letlands største udfordring er en faldende befolkning. Den falder med omkring 0,5% hvert år pga. emigration og lav fødselsrate.

Danmark er ikke kun interessant for Letland pga. vores energi- og klimaindsats, idet der under det danske kommunalvalg i 2017 blev gennemført en indsats for at få flere unge til at stemme ved bl.a. at oprette valgsteder på udvalgte McDonald restauranter og forbedre kommunikationen med de unge op til valget. Dette førte til forhøjet stemmedeltagelse.

Forsamlingen til mødet med Ambassadør Flemming Stender

fotos Lis Nielsen

Rundāle

det smukkeste slot i Letland

Af Per Nielsen

Rundāle Slot (lettisk: Rundāles pils), som uden tvivl er det smukkeste og bedst bevarede slot i Letland, ligger i Pilsrundāle, godt 12 kilometer vest for Bauska og kun 79 kilometer fra Riga. Slottet er det ene af to store barokslotte, som blev opført til hertugen af Kurzeme i det 18. århundrede. Det andet er slottet Jelgava. Rundāle Slot blev opført i 1730'erne som en sommerresidens for Ernst Johann von Biron (1690-1772), den daværende hertug af Kurzeme.

Historien om slottet i Rundāle hænger uløseligt sammen med fortællingen om Ernst Johann von Biron. Han kom fra en

Hertugen af Kurzeme, Ernst Johann von Biron (1690-1772). Kilde: Wikipedia.

fattig baltertysk gods-ejerslægt med efternavnet Bühren, der var kommet til Letland i 1564. Hans bedstefar Carl von Bühren (død 1674) havde været i tjeneste hos hertugen af Kurzeme, Jacob Kettler (1610-1682), og havde for sin tro tjeneste fået skænket et mindre gods i Kalnciems, Zemgale, som Ernst Johanns far arvede, og hvor Ernst Johann var født. Bedstefaderen blev i 1638 adlet af den polske kong Vladislav 4. Vasa (Kurzeme hørte på det tidspunkt under Po-

len). Ernst Johann studerede i sin ungdom ved universitetet i Königsberg, men blev bortvist pga. upassende opførsel og søgte i 1714 lykken i Skt. Petersborg, hvor han forsøgte at få en stilling ved hoffet, men forgæves. Ernst Johann måtte vende tilbage til Jelgava, hvor en af hans søstre tjente som hofdame hos enkehertuginde Anna Ivanovna, der var enke efter hertugen af Kurzeme, Friedrich III Wilhelm von Kettler (1692-1711) og halvniece til den russiske zar, Peter den Store. Ved sin søsters hjælp fik Ernst Johann en stilling som kammerjunker hos den 21-årige enkehertuginde Anna Ivanovna. Ernst Johann, der var smuk, charmerende og begavet, blev hurtigt enkehertugindens fortrolige og tillige hendes elsker. Ernst Johann blev i 1723 officielt gift med Benigna Gottliebe, der var datter af den baltiske adelsmand Wilhelm von Trotta kaldet Treyden (død i 1725). Benigna Gottliebe var i 1720 blevet hofdame hos enkehertuginde Anna Ivanovna. Ægteskabet blev angiveligt arrangeret af Anna Ivanovna som et forsøg på at dække over det promiskuøse forhold til Ernst Johann. I 1730 blev Anna Ivanovna kejserinde af Rusland. Ernst Johann blev forfremmet til seniorkammerherre, og både han og hustruen fulgte med kejserinden til hoffet i Skt. Petersborg. Generøst tildelte kejserinden Ernst Johann en titel som greve. Ved sammen lejlighed skiftede han efternavnet Bühren ud med det mere fransk klingende Biron. Ernst Johanns evner ved hoffet fornægtede sig ikke. Han blev meget velhavende takket være forholdet til Anna Ivanovna. Han erhvervede sig store godser forskellige steder i det russiske imperium. Da den mandlige linje af huset Kettler uddøde, blev han i 1737 valgt som hertug af Kurzeme, et hverv, som han for det meste varetog fra Skt. Petersborg. Men kejserinde Anna Ivanovna sørgede alligevel for, at der blev bygget to passende herskerboliger i europæisk stil til hendes elsker, den nye hertug af Kurzeme, en hovedresidens i Jelgava og en sommerresidens i Rundāle.

Med stærk støtte fra det russiske imperiums tyske adelselite var Ernst Johann på det tidspunkt faktisk blevet Ruslands enevældige skyggeregent; men hans eftermæle er ikke glørværdigt. Ernst Johann var forlystelsessyg, selvoptaget og gru-

Hertug von Biron's slot i Jelgava. Foto: Per Nielsen.

som. Personlige modstandere forfulgte han hensynsløst. Det menes, at han, i løbet af sin uofficielle regeringstid, fik henrettet 12.000 politiske modstandere og forvist mellem 20.000 og 40.000 til Sibirien. Et ukendt antal måtte drage i eksil i udlandet. Almuen holdt han nede med hård beskatning. I den russisk historieskrivning omtales denne tid som "Bironovsk-sjina" eller "det tyske åg". Ikke desto mindre var Ernst Johann von Biron en dygtig administrator og formåede at holde sammen på imperiet i en tid, hvor man godt kunne forvente problemer, fordi Romanov-linjen var ved at uddød, kejserinden havde ikke selv børn eller nogle direkte arvinger.

Kort før sin død den 17. oktober 1740, havde kejserinde Anna Ivanovnas i sit testamente, på Ernst Johanns foranledning, udpeget ham til formynderregent for søsterdattersønnen Ivan d. 6. På den måde ville Ernst Johann von Biron blive den reelle hersker i Rusland, i hvert fald for en periode. Men det tiltag stødte på stærk politisk modstand, både fra tysk og russisk side. Officielt nåede Ernst Johann von Biron kun at regere Rusland i 22 dage, inden han blev afsat, arresteret og dømt til døden for landsforræderi og underslæb. Senere blev han dog benådet, men blev frataget alle sine adelige titler, fik sine ejendomme konfiskeret og måtte se sig forvist til Sibirien sammen med sin familie. I 1762 blev han benådet af Peter d. 3., han fik sine adelige titler igen, og i 1763 gav Katarina d. 2. ham hertugdømmet Kurzeme tilbage. Her slog Ernst Johann von Biron sig ned på slottet i Jelgava, hvor han boede sammen med hustruen og deres tre børn. I 1769 overdrog han hertugdømmet Kurzeme til sin søn Peter von Biron.

Nu tilbage til historien om slottet i Rundäle. I 1735 købte Ernst Johann von Biron ejendommen Ruhenthal (Rundåles oprindelige tyske navn Ruhenthal = Roligdal), der i næsten 200 år havde tilhørt slægten von Grotthuss zu Ruhenthal.

Rundäle Slot, indgangspartiet. Foto: Per Nielsen.

Planen var, at her ville Ernst Johann bygge en sommerresidens, og kejserinden Anna Ivanovna var ikke karrig med sin støtte til elskeren. I august ankom den russiske hofarkitekt Francesco Rastrelli (1700-1771)¹* til Kurzeme for at planlægge byggeriet. Med sig havde Rastrelli sin assistent, den danske arkitekt Severin Jensen (1723 - efter 1809), som skulle overvåge byggeriet. Den gamle bygning blev revet ned, og man genbrugte sten, mursten og endog mørtel i byggeriet af det nye slot. Håndværkerne, godt 1.000 mand, blev hovedsagelig hentet fra andre egne af Rusland. Der blev også brugt russiske soldater til det grovere arbejde.

1 Rastrelli kom til Sankt Petersborg i 1716 sammen med sin far, billedhuggeren Bartolomeo Carlo Rastrelli. I løbet af sine første fem år i Rusland hjalp han faderen med at dekorere interiøret i de russiske paladser. Fra 1721 arbejdede han selvstændigt som arkitekt, og han gjorde sig snart bemærket som en mester i sit fag. Rastrelli blev hofarkitekt og har tegnet mange markante bygninger i Sankt Petersborg, bl.a. Vinterpaladset, Peterhof og Smolny-klosteret.

Selve bygningen af Rundāle Slot falder i to perioder. Den første byggeperiode er fra 1736 til 1740. Den 24. maj 1736 blev grundstenen til slottet lagt, og den 6. juli stod fundamentet færdigt. Der arbejdede 268 murere på slottet, og hovedbygningen stod færdig den 28. maj 1737. Da von Biron i 1737 blev valgt til hertug af Kurzeme, måtte Rastrelli flytte sit fokus og planlægge opførelsen af det endnu større slot i Jelgava. Byggeriet af slottet i Jelgava blev påbegyndt i 1738, og byggeriet i Rundāle blev nedprioriteret. På et tidspunkt var der kun ti håndværkere, som arbejdede på slottet i Rundāle. Men det gik for langsomt, og den 1. februar 1739, efter ordre fra kejserinde Anna Ivanovna, blev alle murerne fra Sankt Petersborgs Byggekancelli sendt afsted til Kurzeme.

Arbejdet på slottene i Jelgava og Rundāle gik i stå efter statskuppet den 20. november 1740, hvor Ernst Johann Biron blev arresteret, frataget alle sine titler og ejendomme og deporteret til Sibirien.

Rundāle Slots anden byggeperiode er fra 1764 til 1768. Ernst Johann von Biron blev benådet i 1762. I januar 1763 vendte han tilbage til Kurzeme. I august 1764 vendte Rastrelli tilbage for at varetage stillingen som hertugens arkitekt. Også den danske arkitekt Severin Jensen kom og overvågede hertugens

byggerier.

Den indvendige udsmykning af stue blev udført af Johann Michael Graf, en billedhugger fra Berlin. Kunstnerne bag Rundāles loftsmalerier er Francesco Martini og Carlo Zucchi, to italienske malere hentet

*Rundāle Slot, hertugen af Kurzemes tronsal.
Kilde: Wikipedia.*

ind fra Sankt Petersborg, hvor de bl.a. havde dekoreret Vinterpaladset i Skt. Petersborg. Der blev malet loftsmalerier i otte rum og vægmalerier i to rum. Et af loftsmalerierne er i tidens løb gået til grunde.

Tidernes skiftende smag nåede også at sætte sit præg på slottet i Rundåle. Den udvendige stil er barok, mens den indvendige del – slottets to etager med 138 rum – er rokoko.

Rundåle Slot, set fra Barokhaven. Foto: Per Nielsen.

Hertug Ernst Johann von Biron flyttede ind på Rundåle Slot i april 1767 og boede her med korte mellemrum frem til december, selv om færdiggørelsen af byggeriet stadig var i gang.

Også i løbet af 1768 boede hertugen på Rundåle. Det sidste arbejde på slottet blev udført i 1770, hvor der blev sat spejle op i Den Hvide Sal.

Til slottet hører også en 10 hektar stor barokhave, designet af Rastrelli. En del af parken er en fransk rosenhave. Slottet har desuden stalde med vogngård.

Ernst Johann von Biron døde i Jelgava i 1772, 82 år gammel. Han blev bisat i en luksuriøs kiste i hvælvingen på Rundåle Slot den 2. januar 1773.

Efter den tredje deling af Polen i 1795 blev Kurzeme indlemmet i Rusland. Hertugdømmet blev afskaffet, Peter von Biron blev tvunget til at abdicere, og kejserinde Katarina d. 2. af Rusland forærede Rundåle Slot til sin elsker 2 *, prins Valeri-

---

2 *Ifølge russiske kilder havde Katarina d. 2. i løbet af sin regeringstid op mod 22 elskere – de fleste af dem unge mænd.*

an Zubov, som tilbragte sin alderdom der.

I 1804, efter Valerian Zubovs død, gik Rundäle Slot i arv til broderen, prins Plato Zubov, som også var en af Katarina d. 2. yndlinge.

I 1812, under den russisk-franske krig, blev et artilleriregimentet fra Napoleons hær stationeret i Rundäle, og der blev indrettet lazaret og kaserne på slottet. I slotsparken er der flere franske soldatergrave.

Den 7. april 1822 døde prins Platon Zubov pludseligt. Rygterne vil vide at han var blevet forgiftet. Hans unge enke, Tekla Walentinowicz, en lokal godsejerdatter, giftede sig i 1824 med grev Andrej Sjuvalov. Rundäle Slot kom således i Sjuvalovfamiliens eje, men den eneste som brugte slottet regelmæssigt var Peter Sjuvalov (1827-1889), da han i 1864 blev udnævnt som generalguvernør for Ruslands baltiske provinser. Under 1. verdenskrig fra 1915 til 1918 havde den tyske hær en kommandocentral og et lazaret på slottet. Derfor ligger der også tyske soldater begravet i parken. Men slottet led først alvorlig skade i 1919 under den lettiske selvstændighedskrig, da tropper fra den vestrussiske frivillige armé under ledelse af Pavel Bermont-Avalov forsøgte at brænde det ned.

Under Letlands første selvstændighedsperiode ved landbrugsreformerne i 1920 blev slottet nationaliseret og kom ind under det lettiske landbrugsministerium. I 1923 blev slottet renoveret, og nogle af lokalerne blev brugt af Rundäle Sogns Grundskole.

I 1924 blev den resterende del af slottet overdraget til den lettiske forening for krigsinvalidе. Slottet blev samme år optaget på listen over nationale monumenter i Letland.

I 1933 blev bygningerne overdraget til det lettiske undervisningsministerium, og den vestlige fløj blev bygget om til skole. I 1938 blev slottet overtaget af Statens Historiske Museum, som ville oprette et museum for kirkekunst samt kunsthåndværk og design. Museet på Rundäle Slot var åbent for besøgende også under 2. Verdenskrig.

I 1945 blev slottet lukket for offentligheden, og rummene blev brugt som kornlager.

Rundäle Slot var sluppet stort set uskadt gennem krig; men

bygningerne var misligholdte. I 1946 skete der alvorlige skader på stuk og loftsmalerier, fordi taget var utæt, og der sivede vand ind.

En del af slottet blev fortsat brugt som skole, og på et tidspunkt blev hertugens spisestue lavet om til gymnastiksal. Der var skole på Rundāle Slot helt frem til 1978.

I 1963 blev slottet overtaget af Bauska Lokalhistoriske Museum, som etablerede en afdeling af museet på slottet. I 1971 besluttede Ministerrådet for SSR Letland at Rundāle Slot skulle restaureres. I 1972 blev slottet et selvstændigt museum, og et omfattende restaureringsarbejde gik i gang. Hovedformålet var at genskabe slottet og parkanlægget som det så ud i slutningen af det 18. århundrede. I 1981 blev de første restaurerede rum i slottets østlige bygning åbnet for publikum. Restaureringsarbejdet blev afsluttet i 2014.

Restaureringen af Rundāle Slot var mulig takket være økonomisk støtte fra den lettiske stat, EU samt privat fonde og donationer.

At det i dag er muligt at besøge Rundāle Slot og opleve, hvordan stedet så ud på hertug Ernst Johann von Birons tid i

Rundālē Slot, set i fugleperspektiv. Kilde: Wikipedia.

*Maija Tabaka (f. 1939):
"Kāzas Rundālē"*

*(Bryllup på Rundālē),
maleri 1974. Motivet
viser kunstnerens to
venner, Ieva Šmite og
Imants Lancmanis' bryllup,
som blev fejret i Rundāle Slot.*

Imants Lancmanis dimitterede fra kunstakademiet i 1966, Maija Tabaka og Ieva Šmite i 1969. Maleriet hænger i dag på kunstmuseet i Riga.

Foto: Per Nielsen.

slutningen af 1700-tallet, kan vi takke én mand for, Imants Lancmanis.

Imants Lancmanis (f. 1941) er kunstmaler, kunsthistoriker, specialist i restaurering samt forfatter til flere bøger.

I 1964, mens han endnu gik på kunstakademiet i Riga, fik han af Bauska Museum tilbudt et job, hvor han skulle hjælpe med restaureringsarbejdet på Rundāle Slot, som på det tidspunkt var i slemt forfald. Da han blev færdig med sin uddannelsen på Kunstakademiet var Imants Lancmanis allerede dybt involveret i arbejdet med et redde Rundāle Slot. I 1972 blev Imants Lancmanis vicedirektør for Rundāle Slotsmuseum, og i 1976 blev han direktør for museet og organiserede udstillinger relateret til slottets og Letlands historie.

Der var også plads til det mere useriøse. I perioden fra 1971 til 1984 arrangerede Imants Lancmanis og hans venner mindst 12 kostumeballer samt Lancmanis' eget bryllup på det endnu ikke færdigrestaurerede slot.

Imants Lancmanis oprettede i 2009 Rundāle Slots støttfond, hvis formål var at skaffe økonomisk støtte til det kostbare restaureringsarbejde.

Imants Lancmanis var gift med Ieva Šmite (1943-2004), der havde arbejdet på Rundāle Slot siden 1969, og som fra 1972

til 2004 var leder af restaureringsafdelingen. Hans søster, Lauma Lancmane, har ledet arbejdet med at føre slottets barokhave tilbage til dens oprindelige udseende.

Januar 2019, i en alder af 77 år, forlod Imants Lancmanis posten som direktør for Rundāle Slotsmuseum for at hellige sig sit forfatterskab og sit maleri.

Restaureringen af Rundāle Slot er hans livsværk. Slottet er i dag en af de største turistattraktioner i Letland.

Efter færdigrestaureringen blev Rundāle Slot optaget på Unescos verdensarvsliste som et unikt eksempel på barok- og rokokkoarkitektur. Slottet og den omkringliggende park er nu museum. Slottet bruges også til indkvartering af vigtige gæster såsom udenlandske statsledere.

Naturligvis spøger det på Rundāle Slot. Det siges, at i mørke nætter åbner Løveporten sig, og en vogn forspændt med seks hvide heste og grev Zubov som kusk kører igennem den.

Der er også historier om tjenere, der er faldet i unåde og blevet muret inde levende på Rundāle, bl.a. en kvinde i en hvid kjole, der nu spøger på slottet og går lige gennem vægge og lukkede døre.

Der er også en sort dame på Rundāle Slot, som dukker op om aftenen og glider gennem slottets korridorer og går op ad trappen til "Zubov-rummet". Det siges, at den sorte dame var en fattig, men meget smuk pige, der var forelsket i grev Va-

Rundāle Slot, "den hvide dame" i kælderen. Foto: Per Nielsen

lerian Zubov. Det kom kejserinde Katarina d. 2. for øre, og pigen faldt uheldigvis ud af vinduet fra anden sal på slottet og slog sig ihjel. Da hun tilsyneladende selv havde kastet sig i døden,

blev hun ikke begravet i indviet jord på kirkegården og har derfor siden vandret hvileløs rundt på slottet uden at kunne finde fred.

Rundåle Slot byder på mange andre hårrejsende spøgelseshistorier, som overnattende gæster kan fornøje sig med.

Kilder:

Katalin Cseh-Varga & Adam Czirik (red.): Performance Art in the Second Public Sphere: Event-based Art in Late Socialist Europe. Routledge 2018.

Duke Ernst Johann Biron (1690-1772):

<https://rundale.net/en/vault/duke-ernst-johann-biron-1690-1772/>

Max Egremont: The Glass Wall: Lives on the Baltic Frontier. Pan Macmillan 2021

Ģirts Kasparāns, Dace Terzena: Imants Lancmanis: Guvis piepildījumu karjerā un ģimenē, cilvēks var sākt domāt par valsti. I: "Mājas Viesis", 19. november 2018.

<https://www.la.lv/mes-varam-sakartot-latviju>

Ruta Keiša: Lauma Lancmane: no mazu puķu dobes līdz Eiropas baroka dārzam. I: Dārzs un Drava 2.10 2020

<https://www.saimnieks.lv/raksts/lauma-lancmane-no-mazu-puku-dobes-lidz-eiropas-baroka-darzam>

Imants Lancmanis: Rundāle Palace. 4. udg. Rundāles Pils Muzejs 2016.

Imants Lancmanis: Rundāles pils: Vēsture. Bind 1. Rundāles Pils Muzejs 2015.

Imants Lancmanis: Rundāles pils: Rundāle Palace. Restaurācija. Bind 3. Rundāles Pils Muzejs 2021.

Cornelia Skodock: Barock in Russland: Zum Oeuvre Des Hofarchitekten Francesco Bartolomeo Rastrelli. Otto Harrassowitz Verlag 2006.

*****

Et ekstra tips til din sommerferie:

Du kan jo også få ideer til interessante seværdigheder i Letland ved at bladde i de gamle numre. De sidste 1-2 år har vi jo haft mange beskrivelser af små særprægede hoteller eller håndværk som man kan opleve.

Skulle du høre til den kategori der ikke har plads til alle de gamle blade skal du huske at de alle ligger på hjemmesiden danmark-letland.dk ovenikøbet i fuld farve, og kan printes ud. God fornøjelse med genlæsning. PS Hvis du på en eventuel tur skulle opleve noget af fælles interesse hører vi gerne om det efterfølgende.

LN

4. Maj

Af Anda Dyrlund-Parbst, kordirigent.

Den 4. maj fejrede Letland 32-årsdagen for genoprettelsen af Letlands uafhængighed. I den forbindelse og i samarbejde med Letlands ambassade afholdt Københavns lettiske kor In corde meo en koncert i Lutherkirken på Østerbro.

Til denne forårskoncert havde koret inviteret gæsteoptrædende – børnene fra Københavns lettiske skole “Sauleszaķēns” samt et søskendepar - lettiske musikere bosat i Danmark - pianist og organist Adrija Everse og kontrabassist Einārs Everss, som til dagligt arbejder som 2. solobassist i DR's Symfoni Orkester

Koret fremførte sange på lettisk, engelsk og italiensk. Udvalget af sangene var baseret på fortællinger om, hvem vi er, hvor vi kommer fra, hvad vi står for og hvem vi står ved. Som en særlig hyldest og symbolsk støtte til Ukraine fremførte koret den ukrainske folkesang ”Becna” (oversat til dansk: Foråret).

Børnene, i aldersgruppen fra 5 – 9 år, fremførte to sange. Den ene var om fuglene og deres fest, som de sang i acapella. Den anden sang Barnets bøn blev fremført sammen med det store kor.

Vores gæsteoptræder fremførte kompositioner af Jānis Mediņš, Pēteris Vasks samt et værk skrevet af den ukrainske komponist Reinhold Glière.

Koncerten blev efterfulgt af en reception afholdt af ambassadør Alda Vanaga i overværelse af repræsentanter for det diplomatiske korps, foreninger og koncertens deltagere.

Koret er støttet af og har venskaber med:

Letlands ambassade i Danmark, Letlands Udenrigsministerium, Letlands Kulturministerium, PBLA (Pasaules brīvo latviešu apvienība - i oversættelse: Foreningen for verdens fri letter), ELA (Europæisk Lettisk forening), Lettisk Forening i København og Foreningen Danmark – Letland.

Koret siger tusind tak også til alle de fremmødte! Det var en

skøn oplevelse efter 2 år uden de store koncerter på grund af corona. Dejligt vi kan synge for jer igen!

Koret synger i Luther Kirken. Foto Hasse Ferrold

.....

Endnu et tips til en ferie i Letland.

Vil du opleve noget mere uturistet kan det måske tiltrække med et ophold på sommerhøjskolen Rite hvor medlemmerne Lis og Niels gennem hele sommeren afholder kurser hovedsagelig for letter.

Programmet kan ses på hjemmesiden for Rite Højskole:

<http://ritestautskola.org/da/>

Hvis I ønsker overnatning bør I dog aftale det i forvejen da alle sovepladser kan være optaget af kursister.

LN

Overrækkelse af diplom

Som I sikkert kan huske, har vi sidste sommer skrevet om overrækkelse af et anerkendelses diplom til Foreningens formand, Kirsten Gjaldbæk. Det var Letlands udenrigsminister som på ambassaden overrakte Kirsten det.

En lettisk tysklærer har efterfølgende sendt en avisartikel fra "Raksta lasitajs" til Kirsten, som Dita Schultz har oversat:

Hjertelig tillykke Kirsten for den fortjente belønning i Danmark!

Vi er meget glade for Kirstens Gjaldbæks belønning, som hun i sommeren 2021 fik overrakt i København, af Letlands Udenrigsminister Edgars Rinkevics for sit arbejde med at styrke relationerne mellem Danmark og Letland.

Mange mennesker kendte i 1996 Kirsten, som kursusleder i Letland. Vi mødtes i 1995, da Uddannelsesministeriets tyskafdeling, sammen med Kirsten, organiserede en tur til Danmark for lettiske tysklærere. Besøget var i Danmark financieret gennem Demokratifonden, og planlagt sammen med Kurt Jonas, Holbæk Seminarium

Kirsten havde på forhånd viden om arbejdet på vores skoler og vidste, hvor meget vi manglede af viden og forståelse om, hvordan man laver tyskundervisningen bedre.

Kirsten var tysklærer i Danmark, men også formand gennem mange år for Foreningen Danmark-Letland. Hun lærte Letland at kende i 1992. I august, 1995, havde vi denne udvekslingstur til Danmark for en stor gruppe lettiske tysklærere. Alt var organiseret så godt: Vi startede med en modtagelse på Holbæks Rådhus, så introduktion til skolernes arbejde, lokaler og materialer. Vi besøgte også undervisningstimerne. Desuden så vi flere danske byer, også København, hvor vi også besøgte flere skoler og overværede undervisning. Vi boede privat og lærte danske familier at kende. Det var en vidunderlig tid, vi fik inspiration, lærte nyt, og det var så dejligt at se al den udvikling, som vi så. Efter denne tur, inviterede jeg

Sveicam ar godam nopelnīto apbalvojumu Kirstenu Dānijā!

Ir paties prieks par Kirstenas Gjaldbekas apbalvojumu, kuru viņai Dānijas galvaspilsētā Kopenhāgenā šovasar pasniedza Latvijas ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs par viņas darbu Dānijas un Latvijas saišu stiprināšanā. Sūtījums no Kirstenas ar foto no apbalvojuma pasniegšanas brīža mani rosināja mazliet atskatīties uz mūsu — vācu valodas skolotāju Talsu rajonā — savulaik kopīgo darbu ar viņu.

Daudz cilvēku Kirstenu pazina kā pastāvīgo lektori Latvija ik gadu, sākot no 1996. gada. Iepazināties 1995. gadā, kad Izglītības ministrijas vācu valodas mācīšanas speciālisti kopā ar Kirstenu organizēja mūsu valsts vācu valodas skolotāju, īpaši metodisko apvienību vadītāju, braucienus uz Dāniju. Kirstena jau iepriekš bija iepazinusies ar darbu mūsu skolās un zināja, ka mums ļoti vajadzīgas zināšanas un izpratne par vācu valodas mācīšanu sekmiņāk. Viņa bija vācu valodas skolotāja Dānijā, arī biedrības «Dānija—Latvija» ilggadēja vadītāja. Ar Latviju viņa pati iepazīnās 1992. gadā. Un tā 1995. gada augustā notika šīs pieredzes apgūšanas brauciens uz Dāniju lielai grupai skolotāju. Viss bija ļoti labi noorganizēts: sākumā ar pieņemšanu pilsētas *amte*, tad iepazīstinot ar skolu darbu, telpām, mācību materiāliem. Apmeklējām arī lekcijas. Un

Viesojoties šovasar 3. un 4. jūnijā darba vizītē Kopenhāgenā, ministrs Edgars Rinkēvičs pasniedza «Dānijas—Latvijas» biedrības vadītājai Kirstenai Gjaldbekai Latvijas Ārlietu ministrijas Atzinības rakstu.

1995. gada augustā Kirstena Gjaldbeka (pirmā no labās) izvadēja Latvijas vācu valodas skolotāju delegāciju pa Dāniju.

šurp. Arī pie mums 1998. gadā viesojās divi pasniedzēji — vīriši (kas mums bija nepierasti). Un tad vēl tie grāmatu un materiālu daudzumi, kas saņemti no viņiem! Dānija iepazīnāties arī ar vienu grāmatu autoru, kas rakstīja par Dāniju, Vāciju, Austriju, Šveici.

Būdamā Latvijā, Kirstena interesējās par mūsu zemi un cilvēkiem, vienmēr vēlējis daudz ko apskatīt. Viņa apmeklēja Pedvāles

Talsu rajona vācu valodas skolotāji 1998. gadā pēc semināra ko vadīja lektori no Dānijas — Stefans Polke un Ēriks Lonni (otrais un trešais no kreisās priekšā sēž).
Albuma foto

Kirsten til Letland som foredragsholder og kursusleder i vores kommune.

Siden 1996 har vi arbejdet sammen om en række forskellige emner: kreative arbejdsformer, læringsstrategier, brug af film og videofilm i timerne osv. Kirsten har kunnet lave gode og personlige kontakter med lærerne, fordi hun gav af sine egne erfaringer som en god kollega til en anden kollega. Hun fik også andre danske lærere til

at komme på besøg i Letland. Hos os fik vi i 1998 besøg af 2 lærere - mænd (det var uvant for os). Desuden fik vi bøger og andet materiale. I Danmark mødte vi også en forfatter, som skrev om Danmark, Tyskland, Østrig og Schweiz.

Når Kirsten var i Letland, interesserede hun sig for vores

land og mennesker, hun havde altid lyst til at besøge mange steder. Hun besøgte Pedvale frilands kunstpark, Nogale slot (dengang var det velplejet og pænt), Laumu naturpark, Jaunmoku slot, Landteknisk museum, Talsi kommune museum osv. Hun kunne godt huske alle de steder, hun besøgte, og hvad hun havde set. Alle tysklærerne fra dengang, såvel som de nuværende husker Kirsten med stor taknemmelighed, fordi ny viden om undervisningsmetoder var meget nødvendig for os. Dengang var der langt flere skoler i vores kommune, og langt flere tysklærere, ca. 20. Man kan se dem på billedet sammen med 2 danske foredragsholdere.

Vi er glade for, at Kirsten Gjaldbæks bidrag til Letland er blevet værdsat og at hun har modtaget Udenrigsministeriets belønning. Vores kommunes uddannelses administrations formand forhenværende Inara Veismane sagde tak til Kirsten tilbage i 2002.

Ilga Menge, forhenværende formand for kommunens tysklæreres forening

Tak til Dita for oversættelse af avisartiklen fra lettisk til dansk

Desværre har det ikke været muligt at få en god kopi af avisens artikel, så det kan være lidt svært at se personerne. Men de kan da anes.

Billede 1 (Kirsten og Edgars Rinkevics)

På arbejdsmøde besøg i København, sidste sommer 3. og 4. Juni, overrakte udenrigsminister Edgars Rinkevics belønning fra Udenrigsministeriet.

Billede 2 (lige under)

I august, 1995, Kirsten Gjaldbæk (personen til højre), organiserede tur for Letlands tysklærere til Danmark.

Billede 3 (billedet til højre)

Det omtalte billede sidst i artiklen.

Talsi kommunes tysklærere i 1998 efter foredrag, med kursusledere fra Danmark - Stefan Polke og Leif Christophersen (anden og tredje fra venstre, som sidder ned.)

Lettisk midsommerkrans

Fletning af midsommerkrans er en af de vigtigste traditioner ved fejringen af lettiske sommersolhverv. Det rigtige solhverv

Anda Dyrlund Parbst med midsommerkrans

bliver fejret den 21. juni, men i nyere tider bruges denne tradition også til fejring af midsommerfest - Sankt Hans aften den 23. juni. Kransen har to vigtige elementer - cirklen er symbol på solen og de valgte midsommer blomster, hvad der nu kan plukkes i enge og marker Sankt Hans aften dag, bærer naturens kræfter i sig og kan betyde forskellige ting.

Kransen af egeblade bæres traditionelt af mænd – især dem, der hedder Jānis (det danske navn - Hans). Egetræet var et helligt træ for vore forfædre, fordi det har en stærk energi. Det symboliserer styrke og sundhed. I lettiske folkesange og den gamle tro symboliserer egetræ også en stærk mand. Derfor kan man stadig i Letland høre folk beskrive en ung mand som ”stærk som et egetræ” eller ”statelig som et egetræ”.

Kvindernes krans er ikke så enkle. En gift kvinde vil typisk bære en krans lavet af egeblade og blandede blomster, mens unge piger vil lave deres krans af blomster og forskellige urter. Uanset hvilken krans man fletter, til sig selv eller til andre, er det vigtigt at huske at gøre det, når man er i godt humør. Kransen skal flettes med lyse tanker, med henblik på at den skal sættes som en krone på hovedet og dermed skabe en

slags cirkel rundt om hovedet, som giver energi. Der er en gammel tradition eller regel om, at man skal brug niogtredive blomster for at den, der bærer kransen kan opnå den bedste energi og styrke.

Alle blomster, græs og urter, der indsamles for at flette en midsommerkrans, skal plukkes i hånden. Hver urt og blomst har sin egen betydning. Som sagt før, symboliserer egetræ styrke og sundhed. Johannesurt og kamille symboliserer også sundhed. Jasmin giver kransen duft og symboliserer venlighed og sjov. Madara er en feminin urt og vil udstråle skønhed og velvære. Hvis du har mistanke om, at der er nogen, der kan kaste et misundelig øje på dig, så flet tranebær i din krans. De vil beskytte dig mod sårskorper og det onde øje. Mynte er også et godt midsommer-græs til beskyttelse. Kløver symboliserer tillid og familie. Flet gerne både de hvide og røde kløver-blomster. Margueritterne pryder meget ofte lettiske midsommerkranse og symboliserer ømhed, uskyld og trofast kærlighed. Hvis du fletter den sammen med røde valmuer, er det symbol på frugtbarhed. Derudover har margueritterne også en medicinsk betydning - den renses kroppen for skadelige stoffer og styrker immunsystemet. Personligt elsker jeg den blå kornblomst, som giver subtilitet og skrøbelighed samt symbolisere skønhed.

Der er flere teknikker til at flette en krans. Den enkleste er at brug blomster med lange, bøjelige stilke, der kan flettes, og derefter gradvist placere blomsterne. Du kan enten vikle stilken rundt om blomsten eller for at gøre det lidt nemmere - binde blomsterne fast med en tråd.

Den anden måde at flette en krans på, er ved at bruge en flettet bund af korn-græs eller en anden slags tråd-bund. Bind enderne sammen, og bind derefter blomsterne på kransen bundet med en tråd eller blomstertape. Denne type krans-fletning passer godt til de blomster, der knækker let, for eksempel roser og pæoner. Efter fejring skal man sørge for ikke at smide kransen ud, men beholde den, så man kan deltage i forskellige ritualer i midsommerfesten året efter. Men det er allerede en anden historie...

Foto og tekst Anda Dyrland-Parbst

Nyheder fra LIAA

Som tidligere skrevet er opgaven med at levere bred information om Letland på engelsk flyttet fra Latvian institute til "Investment and Development Agency of Latvia" news@liaa.gov.lv og de er ikke selv opsøgende, men får de fleste af deres korte nyhedsresumeer fra LSM (det statslige TV) og Leta et lettisk nyhedsbureau.

Drone show software

Drone Show Software-teknologier fra SPH Engineering blev brugt til at levere et Super Bowls 2022 drone show-program
<https://droneshowsoftware.com/news/tpost/csamd-n6ng1-drone-show-software-technologies-by-sph>

En række droneshows blev afviklet som en del af underholdningsprogrammet ved Super Bowl 2022 – en af de mest spektakulære og populære begivenheder i USA. Pixis Drones team (USA) sammen med SPH Engineering Drone Show Software team (Letland) stod for arrangementet.

<https://www.youtube.com/watch?v=qXxa5VJkXpk>

De fascinerende droneshows, som var synlige over hele Los Angeles, beviser endnu en gang, at droneshow i dag er en

integreret del af enhver større begivenhed og en fremragende udvidelse af underholdningsprogrammet der bringer store begivenheder op på et højere niveau.

Over flere dage prydede otte 10-minutters droneshows himlen i down

town L.A. Omkring 500 droner dannede omridset af Lombardi-trofæet, NFL-skjoldet og logoer af Rams og Bengals. Pixis Drones-teamet (USA), som var hovedarrangør af droneshowet ved Super Bowl 2022, brugte software lavet af SPH Engineering til at styre flyvninger.

<https://www.youtube.com/watch?v=9b4Z5S0An1g>

Letlands første nye elektriske tog

Jernbanerejsende fik et glimt af formen på de nye tog onsdag den 23. februar ved afsløringen i Tjekkiet af det første nye elektriske tog, der skal køre på Letlands jernbanenet.

Skoda fabrikken i Ostrava var vært ved en ceremoni.

I en lidt akavet afslutning på ceremonien blev der sprøjtet champagne ud over toget af de forsamlede embedsmænd, som derefter poserede med champagneglas – på trods af at de alle var iført ansigtsmasker. Efter et par sekunders intense tanker fik de hurtigt maskerne af for at svælge i boblerne.

Det er 32 år siden Letland sidst fik leveret elektrisk tog.

Latvias Dzelzceļš (lettiske jernbaner) er allerede startet med ombygning af 48 passagerstationer og stoppesteder for at tilpasse perronerne.

Arbejdet forventes afsluttet ved udgangen af næste år.

Samtidig arbejdes der på at modernisere infrastrukturen, så persontog kan køre med hastigheder på op til 140-160 kilometer i timen, og

et simpelt selvbetjeningsbilletsystem er ved at blive etableret.

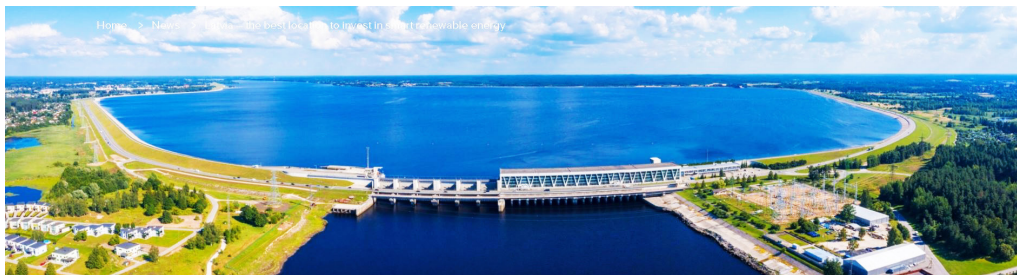
De nye tog vil blive brugt til passagertrafikken på linjerne til Aizkraukle, Tukums, Skulte og Jelgava samt inden for byområdet i Riga.

<https://eng.lsm.lv/article/economy/transport/wraps-come-off-latvias-first-new-electric-train.a444974/>

<https://www.youtube.com/watch?v=KbInQQJPnNc&t=7s>

Letland – det bedste sted at investere i vedvarende energi

Uanset hvordan du ser på det, er Letland landet med smarte muligheder for vedvarende energi.

Letland er Europas 3. største producent af vedvarende energi (Eurostat, 2020), takket være udnyttelsen af floderne til vandkraft. Det er det 2. grønneste land i EU baseret på CO₂-emissioner. 41 % af Letlands energiforbrug kommer fra vedvarende energi.

De mest lovende sektorer for vedvarende energi i Letland er energieffektivitetsløsninger, biomassekraft, vindenergi og energi produceret i kraftvarmeværker. Mange strækninger på Østersøkysten har vindforhold, der egner sig til vindmølleparker, især offshore. Over halvdelen af Letland er dækket af skov, så træbiomasse udgør et fremragende potentiale for yderligere udvikling. Letland samarbejder med sine nordiske naboer inden for elhandel gennem et undersøiske strømkabel, som forbinder de nordiske og baltiske elmarkeder og dermed sikrer højere energisikkerhed.

Borgeralliance i Letland

”Riga Victory Park Monumentet må ikke være et instrument for en eksternt magt til at splitte det lettiske samfund”.

Civic Alliance - Letland, som er den største paraplyorganisation af foreninger og fonde, der repræsenterer og forsvare offentlige interesser baseret på demokrati og menneskeretigheder, fordømmer på det kraftigste begivenhederne den 10. maj i Pardaugava og har appelleret til de lettiske statslige retshåndhævende myndigheder og ministeriet for Indenrigsministeriet om at vurdere forsamlingen af flere hundrede

mennesker ved monumentet den 10. maj 2022 med taler der roste den russiske aggression og besættelse.

Vi kræver, at der gøres alt for at sikre, at Den Russiske Føderations aggressive udenrigspolitiske mål ikke forfølges på en måde, der deler det lettiske samfund.

Ny fotoudstilling i Riga af Paulius Petraitis

Fra den 20. maj til den 3. juli, vil besøgende inden for rammerne af Riga Photography Biennial 2022, kunne se en ny udstilling, "Surfaces", af den litauiske kunstner Paulius Petraitis på ISSP Gallery i den lettiske hovedstad.

I sin første soloudstilling i Letland fokuserer Petraitis på stu-

diet af analog og digital materialitet i fotografier. Udstillingen "Overflader" udvider det centrale tema i Riga Photography Biennial 2022: Isolation.

Atomkraft i Letland

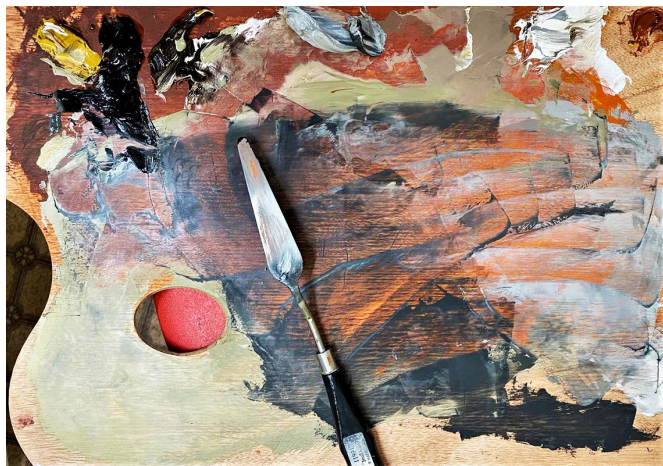
Et Saimaudvalg støtter udviklingen af den infrastruktur, der er nødvendig for opførelse af et atomkraftværk.

Saeima Landbrugs-, Miljø- og Regionalpolitiske Udvalg støtter et forslag om at tilføje en bestemmelse til energiloven om, at den nationale systemoperatør har pligt til at udvikle den nødvendige infrastruktur til opførelse af et atomkraftværk i Letland.

Symposium fejrer Silva Linartes arv

For fjerde gang i træk er Daugavpils Mark Rothko Art Center vært for Silva Linarte Painting Symposium for at ære den fremtrædende Latgale-kunstner og mangeårige kunstundervi-

ser Silva Veronika Linarte (1939-2018) og fejre hendes kreative arv til Letland.

I år samler symposiet i fjorten dage kunstnere fra Letland, Grækenland, Polen og Peru. Silva Linarte blev født den 26. februar 1939 i Līksna Parish, Daugavpils District.

Hendes tidlige barndom blev tilbragt i en tvungen bosættelse i Krasnoyarsk Krai, Sibirien. Efter at være vendt tilbage til Letland dimitterede hun fra Riga gymnasie for anvendt kunst og Kunstakademiet med dobbeltkvalifikationer som kunstpædagog og maler.

I mange år underviste hun på Riga gymnasium for anvendt kunst. Da Letland genvandt sin uafhængighed, vendte Linarte tilbage for at bo på sin fars landsted. Hun fortsatte sin lærerkarriere på Daugavpils kunstgymnasium og påtog sig i 1993 også posten som byens kommunale chefkunstner. I sine sidste år malede hun meget og righoldigt og offentliggjorde sit arbejde på flere udstillinger.

Fredag den 6. maj åbnede centeret en udstilling med malerier skabt på symposiet.

Danmark sender 800 soldater til Letland

Danmark har lovet at sende omkring 800 soldater til Letland for at styrke NATOs fælles forsvar mod enhver potentiel russisk aggression i regionen, sagde Letlands premierminister Krisjanis Karins (Ny Enhed) og den danske premierminister Mette Frederiksen efter en møde torsdag.

Karins udtrykte håb om, at en sådan beslutning, vil styrke

forholdet mellem de to lande yderligere. Ifølge Letlands premierminister vil disse danske styrker formentlig være den største NATO-enhed fra ét land, der får base i Letland.

”Sådan en beslutning er meget vigtig, fordi sådan en ekstra styrke meget tydeligt viser for hele verden og selvfølgelig for Vladimir Putins Rusland, at NATO er forenet ikke kun i ord, men også i handling, og at vi virkelig arbejder på at styrke hinanden,” sagde Karins.

”Vi er fuldt ud parate til at deltage i at sikre NATO’s fælles sikkerhed,” sagde den danske statsminister.

Karins understregede, at dette angreb ikke var berettiget – Ruslands angreb er barbarisk, brutalt og kriminelt, og det skal stoppes.

”Vores støtte til Ukraine er stensikker. Vi har støttet og vil støtte Ukraine på alle måder - militært, humanitært og med al anden materiel støtte. Ukrainerne kæmper i øjeblikket vores kamp for demokrati, frihed og retsstatsprincippet. Det er vigtigt for Putin at tabe i Ukraine, så han skal stoppes af militæret, hvilket bliver effektueret af ukrainske soldater med hjælp fra andre lande. Også ifølge premierministeren skal Putin fratages muligheden for at opretholde denne krig og genopbygge sin hær med økonomiske midler, så han ikke kan fortsætte sin aggression mod demokratiet.

Letland har truffet en beslutning om at øge forsvarsudgifterne til 2,5 procent af BNP i 2025. ”Det er også meget vigtigt for os, at Alliancen har besluttet at styrke den østlige flanke – fra Østersøen til Sortehavet,« sagde Karins.

Vokse ud? Vokse op? 04.06. – 20.11.2022

Udstillingen “Growing Out? growing up? Contemporary Art Collecting in the Baltics” på Zuzeum Art Center i Riga introducerer pulserende samtidskunstsamlinger i Baltikum, mens de understreger de sociale aspekter af privat indsamling.

Det er et projekt, der har til formål at forene kunstsamlere i Estland, Letland og Litauen og lette offentlig og international adgang til kunst i private samlinger og den nye kunstinfrastruktur i de baltiske lande.

Hvad der ofte startede som passionsprojekter i 1990'erne, er nu vokset til en alternativ infrastruktur med tusindvis af mesterværker af baltisk kunst, der bliver opbevaret, katalogiseret, restaureret, undersøgt og udlånt til lokale og til internationale museer og gallerier. Mange private samlinger er vokset til at blive fonde, museer, kunstcentre og læresteder. Udstillingen berører samlingernes internationale dynamik samt deres udviklingsambitioner som voksende organer og institutioner. Udstillingen stiller også et spørgsmål: Hvad er fremtiden for at samle?

Kunstværkerne og samlingerne i udstillingen er udvalgt af Olga Temnikova, en gallerist og kunstrådgiver fra Tallinn: "Med dette show tog jeg en enkel vej for at pege på samlinger og samlere, udvalgt ikke efter skala, men deres drive og potentiale. Jeg vil have de mest spændende mennesker til at mødes. Vi præsenterer hovedsageligt nylige erhvervelser som tegn på tingenes tilstand i indsamlingsprocessen. Der lægges vægt på 'grænseoverskridende forbrug' og kunstnere, der optræder i flere samlinger. Som gallerist og derfor erfaren kunstagent i Østersøregionen har jeg analyseret de særlige kendetegn ved lokale kunstscener: deres fordele og ulemper. Dette fik mig til at drømme om at forbedre sociale forbindel-

ser, skabe en kulturel og kunstnerisk base for 'baltisk stolthed' - en fælles identitet og udgangspunkt, meget mere kritisk i de nuværende geopolitiske omstændigheder."

*Anastasia Sosunova.
Feline Temple, 2020.
Zinc, salt and wheat flour
dough, spray paint, epoxy
resin, metal items. Boris
Symulevič's Collection*

*Nyhederne udvalgt og
oversat af Erik Dam*

Lettisk besøg i Lejre kommune.

Jørgen Lauterbach har sendt en artikel fra Dagbladet, fredag den 1. april. Han skriver:

”Her i Lejre har vi haft besøg af nogle embedsfolk fra Dienvidkurzeme kommune. Det er en landkommune, der ligger rundt om Liepaja.” Han fortæller, at han også var inviteret til middag med dem og et par dage senere var med dem på Vikingeskibsmuseet og Rockmuseet i Roskilde.

Herunder er et kort referat af artiklen fra Dagbladet:

5 lettiske repræsentanter fra Dienvidkurzeme, en kommune i Letland, var i april på besøg i Lejre kommune, nærmere bestemt Kirke Hyllinge, for at lære mere om borgerinddragelse. Letterne giver i artiklen udtryk for, at det kan være svært at nå borgerne hjemme i Letland og de kunne godt tænke sig at få noget inspiration. Lige nu gennemgår kommunerne en sammenlægning som er lig med den Danmark havde i 2007. Letterne har besøgt institutioner og projekter og de synes allerede, at de har lært noget om, hvor gennemsigtig kommunikationen i DK er mellem borgere og kommunen og hvordan erhvervslivet samarbejder med kommunen.

Artiklen giver et eksempel på et dansk projekt ”Vild med vilje” som ikke kun handler om at kommunen vælger at lade være med at slå grøftekanterne, men i højere grad om hvordan private og lodsejere bruger deres jord og haver og hvordan de

i fællesskab når et mål.

De lettiske deltagere nåede også at aflægge Malmø et besøg, mens de var her. Turen var sponsoreret af Nordisk Ministerråd.

Referat af LN

Lettiske embedsfolk.

Den nemme Skt. Hans ost

Vienkāršais Jāņu siers

Ingen Skt Hans uden kommen ost. Og det er faktisk ret nemt at lave det selv. Opskrift fra “Našķoties bērņibā”, Zane Grēviņa

Gode tips!

Brug gerne den fedeste mælk og hytteost eller quark du kan finde. Jeg brugte quark fra Lidl fordi konsistensen mest ligner det man kan få “hjemme”.

Kommen kan også erstattes med presset hvidløg. For kraftigere hvidløgssmag, tilføj hvidløg efter at ostemassen er taget fra varmen.

Ingredienser:

- 3 liter sødmælk
- 1 kg hytteost/quark
- 100 g smeltet smør
- 3 æg
- 10-40 g kommen (alt efter smag og egen præference)
- 0,5 spsk. salt

Fremgangsmåde:

1. Rør hytteost eller quark helt glat med ske eller evt. blender.
2. I en stor gryde, hælder man mælken og varmer den op indtil stadiet “det er ved at koge over i gryden” (pas på at det ikke brænder på), tilføj derefter hytteost/quark.
3. Skru ned for varmen og varm hele massen i 20-30 min, indtil man tydeligt i gryden kan se at vallen har skilt sig ud (tydelig forskel mellem den gule valle og hytteosten).
4. Gør dørslag klar og hæld alt fra gryden igennem. Man kan godt gemme vallen og drikke det, eller bade i det :)
5. Vent indtil alt vallen er løbet fra. Man kan speede processen op, ved at trykke med en ske i massen.
6. Gør dine osteforme (skåle) klar og iklæd dem vådt ostelæred (et helt rent viskestykke eller gazebind kan også bruges)

7. I en anden skål, blander man kommen, salt og æg.
8. Smelt smørret i gryden, varm det til mellemhøj varme, tilføj ostemassen, samt kommen, salt og æg. Sørg for at varme hele massen igennem og husk at røre godt igennem, så det ikke brænder på.
9. Når alt er rørt godt og grundigt i, sættes ostemassen over i osteforme, tryk det godt ind, beklæd også uden på med ostelærred og køl det af i stuetemperatur.
10. Når osten er helt afkølet, sættes den i køleskabet i hvert fald en times tid, gerne natten over.
11. Så er din Skt. Hans ost klar! Velbekomme!

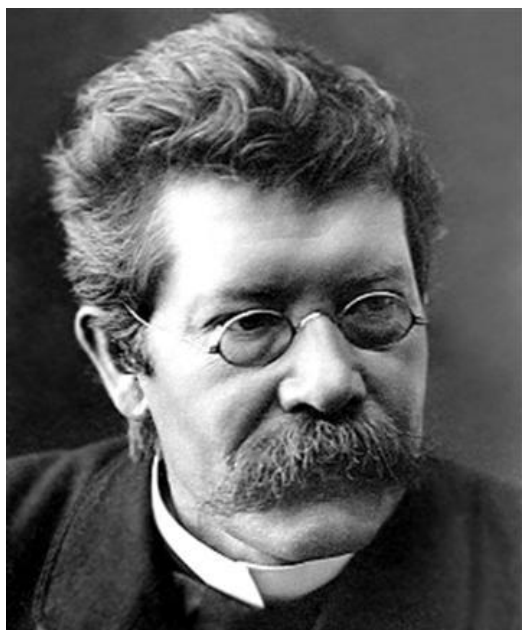
Foto og tekst Dita Schultz

Rudolfs Blaumanis.

af Olav Ernstsen

Rudolfs Blaumanis, hvis fulde navn er Karlis Rudolfs Lianids Blaumanis, er en af de mest populære lettiske forfattere. Blaumanis forfatterskab er blevet til i tidsrummet fra 1882 til 1908. I dette kvarte århundrede skabte han litterære arbejder, som den dag i dag har en stor læserskare. Man kan roligt sige, at Blaumanis forstod at udtrykke social patos og sin kærlighed til det lettiske folk, og af dem, som kendte Blaumanis, bliver han beskrevet som en humanist, et menneske med et lyst sind og med stor retfærdighedssans og med

Rudolfs Blaumanis. Foto Braku Muzejs

foragt for tsarisme og bureaukrati. Blaumanis litterære værker er rige psykologiske iagttagelser, som afspejler den tids sociale miljø. Blaumanis repræsenterer to kulturer; den tyske og den lettiske. Hans første værker var på tysk. At Blaumanis er en stjerne i den lettiske litteratur har gjort, at han i dag er optaget i den lettiske kulturkanon. I 2004 blev der ved en rundspørge spurgt om, hvilke lettiske personer man mener, har gjort sig bemærket i Letlands historie; det være sig forfattere, politikere, komponister og andre, og Blaumanis blev nævnt, valgt som nr. 3. Krisjanis Barons, dainas fader, blev valgt som nr. 1, medens Ulmanis blev valgt som nr. 2. Forfattere som Rainis, Aspazija, Brigadere og Skalbe blev også fremhævet som

betydningsfulde lettiske forfattere. Blaumanis navn er blandt andet blevet nævnt i lærebøger i lettisk, og således har lærebogsforfatteren Valentina Lasmane omtalt Blaumanis i en fin lærebog fra svensk til lettisk.

Rudolfs Blaumanis blev født 1. januar 1863 i Ergli pagasts som søn af Matiss Blaumanis og hans kone Karline. Matiss Blaumanis arbejdede som kok på herregården i Ergli, hvor hans kone også arbejdede som stuepige. Forældrene var prototyper i Rudolfs Blaumanis forfatterskab. Familiens sprog var tysk, men familien lærte sig lettisk af de lokale børn. Da Rudolfs var 5 år flyttede han med sin familie til Braki ved Ergli, som i dag er en lille by med ca. 1.650 indbyggere beliggende ved Ogre Upe floden. I Braki tilbragte Blaumanis en stor del af sit liv.

I tidsrummet fra 1872 til 1875 gik Rudolfs Blaumanis på Rubinu Annas privatskole i Ogres Pagasts. Efter at have bestået eksamen på privatskolen, blev han i 1875 optaget på en handelsskole i Riga. I 1881 publicerede man i en avis i Riga ved navn "Die Zeitung für Stadt und Land" Blaumans fortælling Wiedergefunden, som på lettisk hedder Atkalatrasta. Samme år, 1881, begyndte han som kontorist i en handelsvirksomhed.

I 1886 får han udgivet sit første digt på lettisk med titlen Nakts. Året efter vender han tilbage til Braki, hvor han boede til 1889. I dette tidsrum skrev han prosa, blandt andet Perkona negaiss - tordenvejr og Zirgs, tris govis un simts rublu - Hest, tre køer og 100 rubler. Desuden skal nævnes Nauda zekes. Penge i strømperne.

I dag er der i Braki et museum for Rudolfs Blaumanis, som blev indviet i 1959. Alle bygningerne er pænt i stand, så de ser ud som på Blaumanis tid. Braki består af 8 bygninger, stuehus, to slags stalde, badstue m.fl. Braki er første gang nævnt i historien i 1811, og dengang boede der flere familier her. Braki er opført på Braki Bakken, og det er her Rudolfs Blaumanis forældre flyttede ind i 1868. En tid lang boede Rudolfs Blaumanis sammen med sin mor på et lille værelse i stuehuset. Senere blev der indrettet et par andre værelser. Museets leder Zinta Saulite talte jeg med for et par uger si-

Braki Museum. Foto Braku Muzejs.

den, og hun gav mig sin fulde accept til at skrive om Braki. Ja, skønt at få en god snak på det smukke lettiske sprog. Det var Karlene, Rudolfs mor, som stod for husholdningen, og det siges, at hun kom godt ud af det med de andre beboere. Rudolfs ville gerne hjælpe sin mor, men det viste sig snart, at han ikke var særlig god til praktisk arbejde, men talent for at skrive, det havde han, dog er det hans fortjeneste, at der blev plantet nogle træer og buske ved museet.

Braki var for Blaumanis et sted, som inspirerede ham, dog havde han også nogle dage, hvor han drømte sig et andet sted hen, vel også fordi tuberkulose svækkede hans helbred, men man kan dog slutte, at Braki gav ham ro til at skrive. Blaumanis kaldte Braki for Miera osta - Fredens Havn. Det var det enkle liv, som prægede Braki, og bøger var en stor mangelvare så Blaumanis gik til den lokale præst, som gav ham nogle bøger.

Efter Rudolfs Blaumanis død i 1908 blev Braki overtaget af broderen Arvids Blaumanis, men 30 år senere blev Braki solgt.

Blaumanis havde et stykke tid tænkt på at tage til Jurmala for at få ny inspiration til at skrive. En ansat ved Rainis og Aspazija Museet i Jurmala, Aija Magone, har fortalt, at

Blaumanis ikke altid evnede at kreere nye ideer til sit forfatterskab i Braki, og derfor var det klart, at et ophold i Jurmala ved havet var kærkomment. I sommeren 1890, kort før Blaumanis var ved at gøre sig klar til rejsen, henvendte hans ven Viktors Andrejanovs sig til Blaumanis og opfordrede ham til at skabe, og som han siger: ”Jeg ønsker, at Blaumanis bliver værdsat som forfatter og dramaturg, thi jeg ser et stort talent i Blaumanis, og jeg ønsker at støtte den fødte stjerne i lettisk litteratur”.

Blaumanis ven, Viktors Andrejanovs blev født i 1857 og døde i 1895. Han var digter og skrev også satirer om Baltikum og om særlige temaer. Han ejede et sommerhus i Jurmala, hvor han holdt til sammen med sin kone Marija, som blev født i 1863. Parret blev gift i 1882. Blaumanis forgudede havet, og det var for ham en kærkommen gave, at hans ven Viktors inviterede ham til at holde ferie i sommerhuset i Jurmala. I sommerhuset nød han samværet med Viktors og Marija, og Marija gjorde alt for at forsøde Blaumanis ophold i sommerhuset.

Viktors kone Marija er der ingen særlige oplysninger om, men hun skulle efter sigende have været en rødhåret skønhed med en spirende interesse for litteratur og musik.

Tiden gik, og om sommeren 1893 vender Blaumanis tilbage til Viktors og Marija i sommerhuset i Jurmala. Den dag, da Blaumanis ankommer til sommerhuset, er der livlig fest. Det er Marijas 30 års fødselsdag. I løbet af dagen inviterer Marija Blaumanis til at drikke tuberlin, og festen foregår i en løssluppen stemning med kys og kram.

Marija har et godt øje til Blaumanis, hun forguder ham og kalder ham for sin lille Blaubi, og Blaumanis kalder hende for Puku dvesele, Blomsternes sjæl. Ja, to uger nyder Blaumanis ved havet og med at konversere med Marija.

Efter at Blaumanis var vendt hjem til Braki, modtager han et brev fra Marija hvori hun skriver: ”Jeg vil sige dig, at du vil kunne benytte dig fint af din fortryllende magt af en ond fe, som dog også kan være en god fe, fordi en sådan, som du er, vil være vanskelig at finde hos en anden.”

*Rudolfs Blaumanis i Riga.
Foto Wikipedia*

Samme år, i november, opholder Blaumanis sig hos Viktors og Marija i Riga, og her sker der noget ganske uventet i deres hjem. Viktors og Marija skændes, og Blaumanis forsøger at berolige dem, men så tager Viktors en revolver og sigter mod Blaumanis. Det lykkes Blaumanis at flygte, men Viktors tager en hurtig beslutning og jager Blaumanis. Da Viktors når frem til Blaumanns, siger han: Skyd mig! Blaumanis tager revolveren og skyder alle kuglerne af i gulvet. Ja, Viktors mente, at Marijas og Blaumanis venskab gik for vidt.

Et par måneder efter denne hændelse flytter Viktors og Marija til Berlin, og året efter dør Viktors. Efter at

være blevet enke som 32 årig begynder Marija at skrive kærestebreve til sin Blaubi, og deres brevskriveri fortsætter indtil 1908, det år, hvor Blaumanis dør.

En litteraturforsker har oplyst, at man har opbevaret 52 breve fra Marija til Blaumanis; samlet rummende næsten 300 sider, alle skrevet med gotiske bogstaver. Det er ikke lykkedes at finde nogle af de breve, som Blaumanis skrev til Marija. Det fremgår tydeligt i de breve, som Marija skriver til Blaumanis, at hun længes efter sin Blaubi. Brevvekslingen mellem de to er af særdeles privat karakter, og som Marija siger til sin Blaubi: ”Jeg er forsvundet, hvis brevene kommer i forkerte hænder.”

Selv om Blaumanis havde dybe følelser for Marija, var han noget tilbageholdende og bange for at overtræde sine moral-

ske principper, men Marija holdt sig ikke tilbage, og det siges, at hun engang overraskede Blaumanis ved at opsøge ham i Riga, dog fik det ham ikke til at følge hende; ja, den skønne sommer i Jurmala var deres sidste sommer.

I tiden omkring 1890 blev der fra Blaumans hånd udgivet flere noveller, blandt andet Naves ena (dødens skygge), Salna pavasari (forårets frost), Andriksans og Romeo og Julija. I den tid hvor Blaumanis igen boede i Braki fra 1904 til 1906, skrev han dramaer og flere skuespil.

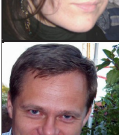
Herunder en omtale af nogle af Blaumanis litterære værker: **Naves Ena.** Blaumanis fik stor anerkendelse for denne berømte novelle. Novellen handler om nogle fiskere i en situation, hvor det drejer sig om død eller overlevelse. Blaumanis vil med Naves Ena vise, hvordan mennesker handler i en livsfarlig situation. Novellens indhold er ikke for sarte sjæle, men kort sagt møder vi nogle fiskere, som driver afsted på en isflage, som har revet sig løs. Naves Ena er blevet filmatiseret. **Salna Pavasari** skildrer en morgen hos familien Vanags. Det er forår, og der opstår et romantisk forhold mellem en ung mand og familiens datter Liene. Situationen ændrer sig radikalt, da en rig genbo indfinder sig hos Vanags, og Vanags datter bliver den rige mands kone.

Perkona Negaiss er en fortælling om forholdet mellem en far og en tankeløs søn. Faderen holder af sin søn, men han forstår ikke sønnens livsmåde. Sønnen ønsker et andet liv, end det han lever på faderens gård, men at finde den rette vej dertil, ved sønnen ikke. Et hovedtema for fortællingen er, at man må forstå forskellen mellem den unge og den ældre generation.

I Riga findes et mindesmærke for Rudolfs Blaumanis. Det imponante mindesmærke blev afsløret i 1929. I dag står det i kanal anlægget. Mindesmærket, der har en højde på 3.2 meter, er skabt af billedhuggeren Teodors Zalkalis. Der findes også en mindesten på Ergli Kirkegård.

De bedste hilsener til bestyrelsen for Foreningen Danmark-Letland og til de ansatte ved Den Lettiske Ambassade. God sommer! Olav Ernstsén

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz Vestervej 4 4621 Gadstrup Eventkoordinator, Web supporter.	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Holger Pyndt Degnemose Alle 41 2700 Brønshøj Næstformand	holger.pyndt@gmail.com mobil 23633025
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Kasserer og Webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring Frederik VI's Allé 6, 1th 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	300 kr.
Husstande	400 kr.
Unge under 26 og pensionister	250 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø

Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Alda Vanaga

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør: Flemming Stender

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrland-Parbst

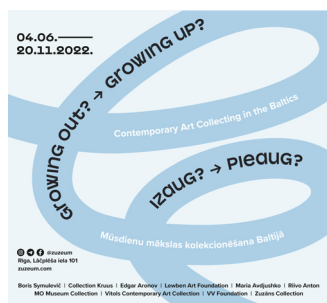
Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2022

14. juni kl. 11.00 Mindehøjtidelighed ved monumentet på Vestre Kirkegård. Østre Kapel, Vestre Kirkegårds Allé 15, 2450 Kbh

Herunder enkelte billeder fra Udstillingen “Growing Out? growing up? Contemporary Art Collecting in the Baltics” på Zuzeum Art Center i Riga. Læs mere side 45.

Udstillingen varer til 20-11-2022!! Altså hele sommeren.

Augustas Serapinas. *Sunrise*, 2017. Wood. Collection of the Lewben Art Foundation Collection

Vojtech Kovarik. *Apollo with Laurel Wreath*, 2020. Acrylic on canvas. Zuzāns Collection. Photo: Jānis Pīpārs

Letlands uafhængighedsdag er den 4. maj. Her fejres dagen sammen med Københavns lettiske kor "In Corde Meo" i Luther Kirken den 1. maj. Foto Hasse Ferrold